

Max Shachtman

David Shubs "Lenin – en biografi"

[Ur artikeln "Four portraits of Stalinism", *New Internationalist*, vol XV nr 8, december 1949 s 248-254. Översättning från engelska, Göran Källqvist.]

Shubs bok¹ är en verklig uppvisning i mensjevism. Den säger sig vara en biografi om Lenin. I själva verket är det ett porträtt av Stalin, åtminstone är det vad den avses att vara. Det vill säga Lenin avbildas på ett sådant sätt att han liknar Stalins tvilling, och om inte tvilling så hans rättmätiga fader, något annorlunda i sin personlighet men identisk till sin politiska karaktär och särdrag. Stalin uppträder därför mycket sällan och mycket lite i hela boken. Han behöver inte finnas oftare. Hans roll spelas av den karikatyr Shub gör av Lenin, med hjälp av alla möjliga föråldrade och ännu mindre ärevörddiga knep.

Boken har orsakat en mindre sensation, särskilt bland personer som inte låter sin moraliska indignation störas av kunskaper om fakta. Ta Norman Thomas' kommentar, som är ännu mer beklagansvärd med tanke på hans välkända respekt för sanningen:

Shubs utomordentliga nya biografi om Lenin förefaller mig vara en enastående bedrift, där levnadstecknaren för sitt intryck är mer beroende av fakta än av färgstarka hyllningar eller klander. Biografen bekräftade mitt intryck att stalinismen är en logisk, nästan oundviklig utveckling av leninismen, men jag erkänner att jag inte hade trott att Lenin själv hade gått så långt som föregångare för Stalins fullkomligt omoraliska handlande gentemot människor och länder.

Att Shubs bedrift är enastående kommer vi utan vidare att kunna visa, och det kommer vi också att göra vad gäller hur mycket hans intryck är beroende av hur han lägger fram fakta.

Shubs mål är verkligen att "bekräfta intrycket" att stalinismen grundar sig på leninismen och följer logiskt från den. Det var, skriver han, under Lenin som "den totalitära staten uppstod". Alldeles i slutet av sin bok skriver han (det är hans sista ord), efter att ha citerat Stalins löfte vid baren att genomföra Lenins teorier: "Taktiken skiftar för att passa nya lägen, men den ed som Stalin svor vid Lenins bår vägleder alltjämt Sovjetunionens öden." Duranty kunde inte ha sagt det bättre, och han gör det heller inte.

Vad är det då leninismen och stalinismen har gemensamt? För det första att ett skoningslöst gäng makthungriga fanatiker tar makten efter en förberedd sammansvärjning, och upprättar sin egen diktatur över landet i namnet av proletariatets diktatur. För det andra att de både för syftet att gripa makten och i synnerhet behålla den, på ett planmässigt och brutalt sätt tillintetgör alla motståndare, meningsmotståndare eller kritiker, både utanför och inom kretsen av fanatiker. För det tredje att självfallet utnyttja alla tänkbara medel, inklusive de mest motbjudande och hänsynslösa, för att uppnå sina mål. För det fjärde allmänt sett ett förakt och misstro mot massorna, mot majoriteten, mot demokrati i alla former, och en medfödd förkärlek för minoritetens makt över massorna.

Om allt detta kunde bevisas så skulle det ha en viss betydelse. Det vore givetvis inte så mycket. Det skulle inte förklara hur en halvt militär sammansvärjning av totalitära fanatiker lyckades upprätta och befästa sin makt, inte efter en palatsrevolution i ett litet land i Latinamerika, utan över det största landet i världen, eller varför det blev en så våldsam och oförsonlig kamp mellan två grupper bland dessa fanatiker, en kamp som slutade med att den ena gruppen fullständigt slaktade den andra. Men vi kan medge att det vore något – om det gick att bevisa. För att bevisa det behövs bara korrekt ordnade fakta. Det skulle hjälpa med lite samhällelig insikt, men fakta är oundgängliga.

¹ Finns på marxistarkiv.se: [Lenin – en biografi](#)

En man med kreativ fantasi

För denna uppgift använder Shub en speciell sorts talang. Han har varit mensjevik under hela sitt liv. Större delen av detta liv har han i spalterna i *Jewish Daily Forward* vecka in och vecka ut under mer än 30 år ägnat sig åt litterära angrepp på Lenin, bolsjevikerna och den ryska revolutionen. Under dessa år har han samlat på sig en enorm samling material mot bolsjevismen. Eftersom han inte är någon småaktig fanatiker har han sett till att ingenting utelämnas bara för det inte är ett faktum, och har på så sätt undvikit att göra sin samling pinsamt ensidig. Samtidigt har han inte nöjt sig med rollen som insamlare, som trots allt är föga mer än att samla ihop andras arbeten. Till den samling på vilket hans skrifter grundar sig har han hela tiden lagt till resultatet av sin egen kreativa fantasi. För att göra honom rättvisa är en del av hans egna verk utan vidare lika bra som något som producerats av vår tids mest framstående uppfinnare.

Av detta bör vi inte dra slutsatsen att Shubs bok är fylld av lögner från början till slut, eller att hans hat mot revolutionen är helt sjukligt. Det vore en överdrift och det bör vi undvika noga. Det vore mer exakt att säga att Shub gör en utomordentlig ansträngning att vara värdig, objektiv och anständig. På en sida påminner han oss om att Lenin ofta var ganska mänsklig, tyckte om att leka med barn, liksom att brottas och simma. På en annan sida att Lenin var karl nog att behålla en plats i sitt hjärta för sin gamle motståndare men ännu äldre vän, Martov. På ännu en sida att Lenin, trots att han var diktator, saknade personlig fåfänga och även saknade inskränkta nationalistiska fördomar. Sådana sidor finns hos Shub, men de är utspridda. Uppenbarligen är ansträngningen alltför stor. Den skapar en outhärdlig press på nerverna, så att vi i större delen av boken får den avslappade Shub, den verkliga Shub, Shub som han är i normala fall.

Boken är ytterst imponerande. Sidorna är belamrade av citat, hundratals, och det finns inte mindre än 24 tätt fyllda sidor med noter till citaten, fulla av titlar, författare, datum, platser, namn på tidningar och alla möjliga arbeten på fem språk. Läsaren blir helt enkelt överväldigad av den jättelika forskningen och noggrannheten hos referenserna. I och med att Shub grundar sina teser på dessa citat och referenser har vi en öppen inbjudan att granska dem noga. Man skulle kunna protestera att det skulle tyda på en alltför misstänksam natur. Ingen behöver gå vidare med denna protest, ty jag erkänner oreserverat denna anklagelse. Av tio författare som har fördömt bolsjevikernas moral eller omoral därför att de sägs använda alla medel för att uppnå sina mål, så har vi hittills funnit att nio av dem inte är särskilt ärliga vid urvalet av de medel de använder för att bevisa sin sak. Det har ökat vår misstänksamhet i så stor utsträckning att vi nu går vidare till den tionde.

Lenins längtan efter diktatur

Lenins svaghet för att bli en absolut diktator förs fram tidigt i boken, där Shub skriver om 1904-1905, sannolikt för att visa hur långt tillbaka i leninismen vi kan hitta stalinismens ursprung:

Om Lenin under denna period såg sig själv som en framtida diktator, är svårt att avgöra. Han uttalade det aldrig direkt, förrän makten var i hans händer. Då (!) lade han korten på bordet med anmärkningsvärd ärlighet.

”Klasser ledas av partier”, sade Lenin 1918, ”och partier ledas av individer, som kallas för ledare ... Detta är elementärt. En klass' vilja utföres ibland av en diktator ... Den sovjetiska socialistiska demokratin är inte på minsta sätt oförenlig med personlig styrelse och diktatur ... Vad som är nödvändigt, är personlig styrelse, erkännandet av en enda mans diktatoriska befogenheter ... Alla fraser om lika rättigheter äro nonsens.”

Men ehuru Lenin inte använde dylikt språk under sin tid i Genève, var hans allmänna inställning till den kommande revolutionen redan ganska klar. Hans syn på problemen var realistisk, osentimental.²

Där har ni er Lenin. Han talar om socialism, demokrati och frihet, men ”då”, när han väl sitter vid makten, vill han helt ohöljt bli diktator. Är Stalin annorlunda? Det ser illa ut, *mycket* illa. Och det skulle faktiskt *vara* illa, om det Shub sätter inom citationstecken var vad Lenin sa i de *Samlade Verk* som Shub påstår att han citerar ur. Det enda verk som Shub kan tänkas ha tagit sina citat från är Lenins artikel ”Sovjetmaktens närmaste uppgifter”, som publicerades i *Izvestija* den 28 april 1918. Vi tittar på artikeln igen och upptäcker då att de två första meningarna och den sista inte finns där alls – *någonstans*. De är det som vanligen kallas förfalskningar, eller mer försiktigt en produkt av en kreativ fantasi. De övriga tre meningarna återfinns bara i den fullständigt förvrängda form i vilken Lenin ursprungligen förvanskade Shubs kristallklara tankar. Här är de meningar hos Lenin som kommer närmast Shubs mycket originella citat som han så noga delar upp med punkter:

Att i de revolutionära rörelsernas historia enskilda personers diktatur mycket ofta gett uttryck åt, burit upp och förmedlat de revolutionära klassernas diktatur, det visar ovedersägliga erfarenheter från historien. Enskilda personers diktatur var utan tvivel förenlig med borgerlig demokrati.

[Längre fram:] Därför finns det absolut *ingen* principiell motsättning mellan sovjetdemokratin (*dvs* den socialistiska demokratin) och användningen av enskilda personers diktatoriska makt. Skillnaden mellan den proletära och den borgerliga diktaturen består i att den förra riktar sina slag mot den utsugande minoriteten till förmån för den utsugna majoriteten och vidare i att den förra förverkligas – *även genom enskilda personer* – inte endast av de arbetandes och utsugnas massor utan också av organisationer, som är uppbyggda på ett sådant sätt, att de skall lyfta just dessa massor till konstruktivt arbete som historiens skapare (sovjetorganisationerna tillhör detta slag av organisationer).

Om den andra frågan, betydelsen av just enskilda personers diktatoriska makt med hänsyn till den nuvarande situationens specifika uppgifter, bör det sägas att varje maskinell storindustri – *dvs* just socialismens materiella produktionskälla och fundament – kräver en absolut och strikt *viljeenhet*, som leder det gemensamma arbetet av hundratals, tusentals och tiotusentals människor. Tekniskt såväl som ekonomiskt och historiskt är denna nödvändighet uppenbar, och alla som reflekterat över socialism har alltid beaktat den som en förutsättning för socialism. Men hur kan denna strikta viljeenhet uppnås? Genom att de tusendes vilja underordnas en persons vilja.³

Det går inte att hitta något som ens avlägset liknar Shubs citat i denna artikel. Herr Shub är en simpel förfalskare. Följaktligen är han den som är kallad av historien att anklaga Lenin för omoral.

Lenins artikel är ämnad att övervinna den slapphet och anarki som uppstod inom produktionen efter upproret, den småborgerliga tendensen att ”roffa åt sig allt man kan själv och ge fan i alla andra”. Det är, inte bara utifrån ett ”ärligt läsande” av hans text, utan utifrån all sorts läsande, solklart att han argumenterar för att få igång produktionen i effektiv skala, vilket bland annat kräver ”diktatorer” *inom produktionen*, något som kanske inte är nödvändigt i ett skomakeri men helt nödvändigt i en komplicerad storskalig produktion. Alla som kan läsa engelska, inte minst en mensjevnik med högtstående moral som också kan läsa ryska, kan genast se att det är *detta* som Lenin skriver om, och *inte* det som Shub så oklokt hävdar.

² David Shubx [Lenin – en biografi](#) på marxistarkiv.se, s 45.

³ V I Lenin, [Sovjetmaktens närmaste uppgifter](#), på marxistarkiv.se, s 16.

Nästan som om han föregrep Shub avslutar Lenin sin framställning av ämnet med följande kraftfulla yttrande (kursiveringen är hans):

Ju beslutsammare vi nu måste gå in för en skoningslöst fast makt, för enskilda personers diktatur rörande bestämda arbetsprocesser, i bestämda moment av de rent verkställande funktionerna, desto mer mångskiftande måste formerna och metoderna för kontrollen nedifrån vara för att man skall kunna eliminera varje spår av möjlighet att vanställa sovjetmakten, för att man oavslåttligt och outtröttligt skall kunna rensa bort byråkratins ogräs.⁴

Hur Shub citerar från Lenin

Vi hittar samma sorts förfalskning i Shubs citat ur Lenins *Stat och revolution*. Lenin skriver om en proletär stat där den proletära majoriteten kommer att underordna alla byråkrater under sig. Så här framställer Shub Lenin, till att börja med utan citationstecken:

Sådan som människonaturen faktiskt är beskaffad, skrev han i *Staten och revolutionen*, kräver den underkastelse.

Ren förfalskning, och en rent uppsåtlig sådan. Lenin skrev eller sa aldrig det, eller något liknande, varken i *Stat och revolution* eller någon annanstans. Shub tillskriver Lenin tanken att det är människors natur att vilja bli styrda över (de ”kräver underkastelse”) och att Lenin skulle tillfredsställa denna önskan genom att styra massorna med järnhand. Sedan fortsätter Shub med att citera ”direkt”, det vill säga på fri hand:

”Vi äro inga utopister”, förklarade Lenin. ”Vi vilja genomföra den socialistiska revolutionen, fastän människans natur är sådan den f. n. är. Den mänskliga naturen kan inte undvara underordning...

Man måste underordna sig den ’väpnade förtruppen’ intill dess att folket vänjer sig vid att iakttaga de elementära förutsättningarna för samhälleligt liv utan tvång och genom frivillig underkastelse.”⁵

Det Lenin egentligen skriver syftar till att förmedla en helt annan tanke.

Vi är inte utopister. Vi ”drömmer” inte om att man *med en gång* skall kunna undvara varje slags styrelse, varje slags underordnande. Dessa anarkistiska drömmar, som bygger på bristande förståelse för den proletära diktaturens uppgifter, är totalt främmande för marxismen och tjänar i själva verket endast till att uppskjuta den socialistiska revolutionen tills människorna förändrats. Nej, vi önskar en socialistisk revolution med de människor som finns nu, som inte kommer att reda sig utan underordnande, utan kontroll, ”uppsyningsmän och bokhållare”.

Men det man måste underordna sig är alla utsugnas och arbetandes väpnade förtrupp – proletariatet. Statsämbetsmännens specifika ”överhet” kan och måste genast, över en natt, börja ersättas med ”uppsyningsmännens och bokhållarnas” enkla funktioner, som redan nu fullständigt motsvarar vanliga stadsbors utvecklingsnivå och mycket väl kan utföras för en ”arbetarlön”.⁶

Vi citerar ur International Publishers lätt tillgängliga standardöversättning, och styckena finns på sidan 42 och 43 [gäller den engelska texten – öa]. Men var finns slutdelen av den sista mening som Shub citerade, och citerade som om den var en del av samma mening? Den återfinns 25 sidor senare, på sidan 68, och är naturligtvis del av en helt annan sak, ett helt annat stycke och en helt annan mening! Anta att Shub hade kunnat hitta detta sätt att ”citera” en motståndare på en enda sida av de dussintals böcker som utgör Lenins *Verk*. Kan ni tänka

⁴ *Ibid*, s 20.

⁵ Shub, [Lenin – en biografi](#), s 180.

⁶ Lenin, [Stat och revolution](#), på marxistarkiv.se, s 21.

er under hur många kapitel Shub skulle ha fräst och skrikit om detta typiska exempel på bolsjevikernas polemiska skrupelfrihet?

Att skriva historia helt ur det blå

Någon gång i sin ungdom måste Shub ha läst att Marx skrev att människan skapar sin egen historia, men inte helt ur det blå. Han måste ha översatt det för sig själv (i allmänhet är hans översättningar urusla) som att Marx tillåter honom att skriva historia helt ur det blå. Han citerar till exempel ur det bittra tal som den framstående mensjeviken Julius Martov riktade mot Zinovjev under det tyska Oberoende socialdemokratiska partiets kongress i Halle 1920, där de diskuterade frågan om att ansluta sig till Tredje internationalen. Martov sa att man som hämnd för mordet på Uritskij och mordförsöket på Lenin hade skjutit inte mindre än 800 arresterade personer i det av Zinovjev styrda Petrograd. Shub avslutar citatet av Martovs uttalande med följande mening: ”(Rörelse i salen. Rop riktade till Zinovjev: 'Bödel! Bandit!')” Som referens åberopar Shub sidorna 216-217 i kongressprotokollen. Vi tittar i de officiella kongressprotokollen, och utöver att återfinna att Martovs yttrande står på sidan 215 (Shub kan inte ens kopiera sidnumret rätt, men det är en bagatell jämfört med hans värre punkter) och att Shubs översättning som vanligt är usel – så finns det inga rop om ”Bödel! Bandit!” nedtecknade mot Zinovjev, inte på den sidan, inte på någon annan sida i Martovs tal och inte på någon av kongressprotokollens 289 sidor. Det är en ren och skär förfalskning. I protokollen finns bara detta avbrott av Martov nämnt inom parentes: ”(Höga rop: Hör! Hör! från högern.)” Det är möjligt att Shub fördömde Zinovjev som bödel och bandit i sin artikel i New York-tidningen *Forward*. I så fall skulle han ha citerat sig själv. Men under kongressen i Halle var det *ingen* som sa det.

Shub fortsätter:

Martov avlöstes av Rudolf Hilferding, vilken betraktades såsom marxismens näst Kautsky mest framstående teoretiker. Hilferding, som sedermera dräptes i ett franskt fängelse under Hitler, förklarade:

”När vi på detta internationella podium fingo se vår kamrat Martov, förstodo vi redan av det intryck han och Zinovjev gjorde, att vi framför oss hade en representant för de förtryckta, en av dessa socialister, som äro kött av vårt kött och blod av vårt blod och mot vilka den bolsjeviska terrorn vänder sig. Man kan inte tänka sig någon skarpare protest mot denna terror än kamrat Martovs bleka och avtärda ansikte, när han plötsligt steg fram på podiet.

Det står klart för oss, att bolsjevismen bara är ett system av opportunistisk, imperialistisk politik som står i konträr motsats till marxismens grundläggande principer.

Mellan oss och bolsjevikerna finns det inte bara en vid teoretisk klyfta, utan också ett oöverstigligt moraliskt svalg. Vi inse, att de äro människor med en helt annan moral och etik.”⁷

Låter ganska rörande och dramatiskt – och riktat direkt mot Zinovjev! Men det skorrar lite falskt. Det låter mer som ett tal som Shub skulle hålla 20 år senare vid en vaka med det socialdemokratiska förbundet. Men han anger verkligen en referens – kongressprotokollen, sidorna 180 till 204. Där ser vi för det första att det skulle ha varit en enastående bedrift, till och med av Hilferding, att följa Martov i talarordning eftersom den förstnämnde talade på morgonmötet och den sistnämnda på eftermiddagen. Men det är futtigt slarv som kan återfinnas på varenda en av Shubs sidor. Viktigare är det rörande citatet från Hilferding. *Det existerar inte!* Inte ett enda ord i det finns i de 24 tätt tryckta sidor som kongressprotokollen ägnar åt det kompletta stenogrammet av Hilferdings tal. Inte ett enda ord av det kan heller

⁷ Shub, [Lenin – en biografi](#), s 231-232.

återfinnas i något annat tal eller någon annanstans på kongressen. Shub hittade helt enkelt på hela citatet, ord för ord och komma för komma. Och sedan pekar han hånfullt mot bolsjevikerna som har ”en helt annan moral och etik”. Det har de verkligen!

Att följa Shubs alla förvrängningar, förvanskningar, förfalskningar och direkta påhitt skulle kräva en större bok än hans. Vi har visat tillräckligt för att peka på att inte ett enda ”citat” i hans bok står ovan misstankar eller kan tas för vad de är. Låt oss övergå till några av de auktoriteter som Shub mobiliserar mot Lenin i synnerhet och bolsjevikerna i allmänhet. Shub bedömer deras meriter utifrån en enda mätsticka: är de fientligt inställda till Lenin? Om den frågan besvaras på ett tillfredsställande sätt är de klanderfria och erhåller Shubs Strumpebandsorden. Den gamla mensjevismens slödder, de före detta bolsjevikernas vanärade avskum, vitgardistiska rännstensjournalister, patrisk i underbyxor och patrisk i underkjolar – alla presenteras de som auktoriteter, och alla kännetecknas de av den mest otroliga förmåga att ord för ord komma ihåg samtal som aldrig hållits med Lenin och brev som han aldrig skrivit. För Shub kvittar det: han är en rättvis man och förnekar inte andra de friheter som han själv tillåter sig.

Balabanovas ”brev”

Vi har Angelica Balabanova, som skriver om bolsjevikerna som om hennes erfarenheter av dem var traumatiska. Hon är en pratsjuk gammal skvallerbytta och man kan inte tro på ett ord hon säger om bolsjevikerna om de inte kontrolleras mot tio fastslagna auktoriteter. Motivering till dessa hårda ord om en kvinna som en gång i tiden var en rättskaffens revolutionär lades fram på dessa sidor för flera år sedan. De vederlades inte eftersom de inte kunde vederläggas. Shub citerar ur ett brev som Balabanova påstår att hon fick 1917 när hon arbetade för bolsjevikerna i Stockholm:

Kära kamrat. Det arbete du håller på med är av den yttersta vikt och jag bönfaller dig att fortsätta med det. Vi förvänta oss vårt mest effektiva stöd från dig. Bry dig inte om kostnaderna. Ge ut miljoner, tiotals miljoner, om så behövs. Vi ha gott om pengar till vårt förfogande. Jag förstår av ditt brev, att vissa av våra kurirer inte leverera tidningen i rätt tid. Var snäll och skicka mig deras namn. Dessa sabotörer skola skjutas.⁸

Shub bryr sig inte om att ta reda på om det finns något sådant brev eller om det någonsin gjorts det. Det återges inom citationstecken i Balabanovas memoarer som gavs ut i New York 1938. Det visar att Lenin kastade miljoner och tiotals miljoner kring sig som om de var cigarrkuponger – eller hur? Ännu bättre är att det visar vilket ohyggligt monster Lenin var. Skjuta kurirer bara för att de kom med breven några minuter för sent, med alla de problem som folk hade att resa på den tiden. Det duger, det är äkta – tryck det!

Men det är en förfalskning, en fullständig och förtalande förfalskning! Och bara för att det är Balabanova som står för den så är den inte mindre förkastlig än när det är Stalin som gör det. Jämför det ”brev” som publicerades i 1938 års amerikanska utgåva av hennes memoarer med det ”brev” som publicerades i den tyska utgåvan av hennes memoarer 11 år tidigare (på svenska, [Minnen och upplevelser](#), på marxistarkiv.se). I denna utgåva berättar hon samma historia, men här, och också mellan de nu bekanta och mycket nyttiga citationstecknen, utgörs hela texten i ”brevet” från Lenin ordagrant av följande:

Bravo, bravo! Ert arbete, kära kamrat, förtjänar det högsta erkännande. Spara inga medel! Att man tillställer er material på ett så otillfredsställande sätt är oförlåtligt. Låt mig veta namnet på den kurir, som låter en så grov och oförlåtlig vårdslöshet komma sig till last.

Ganska annorlunda, eller hur? Inga tiotals miljoner, inte ens vanliga miljoner, och ingen skjuts eller ska skjutas. Vi kan inte med säkerhet säga om Balabanova någonsin fick ett sådant

⁸ Shub, *Ibid.*, s 228.

brev. Det enda säkra är att åtminstone en av de två versionerna av ”brevet” är en bluff. Och det verkar uppenbart att om en av dem kan vara äkta så är det *inte* den från 1938 års utgåva som Shub citerar ur. Shub dras bara helt naturligt till alla bedrägerier mot Lenin, och när han har två bedrägerier att välja mellan så leder den bolsjevikfientliga moralens luttrade hand honom osvikligt till den värsta av dem.

Ett vittne mot Trotskij

Vi har Alexander Naglovskij. Den iver med vilken Shub sväljer och sedan publicerar vilken historia som helst som innehåller en rapport om att en bolsjevik avlossade en pistol mot någon är nästan sjuklig. Naglovskij berättar en historia om hur Trotskij anländer till Petrograd för att organisera om stadens försvar mot Judenitjs angrepp. Tillsammans med sin medhjälpare från tjeckan, Pavlunovskij, beordrar Trotskij in de lokala militära ledarna för att de ska avge rapport. Han är arrogant, myndig och givetvis blodtörstig, han har uppenbarligen inte smakat blod sedan frukost. De lokala rapporterna är otillfredsställande. Dessutom hatar Trotskij Zinovjev.

Innan Zinovjev hunnit yttra ett enda ord, vände Trotskij sig till Pavlunovskij och sade med sin genljudande stämma, så att det skulle höras av alla de närvarande:

— Kamrat Pavlunovskij, jag befäller er att genast häkta och skjuta hela staben för Petrograds försvar!

Samma kväll utförde Pavlunovskij den summariska dödsdomen över staben.⁹

Vem är han som hittat på denna historia, Naglovskij? Vad gör honom till auktoritet? Bevittnade han denna melodramatiska händelse? Från vem hörde han den? Ingen vet. Shub berättar helt enkelt att han en gång i tiden var bolsjevik, därefter lämnade partiet, var mot det i oktober, anslöt sig därefter igen och blev regeringstjänsteman, och blev sedan emigrant på 1920-talet. 1937 skickade Naglovskij (som nu tycks vara död) ett manuskript till Shub så att det skulle publiceras här. Det är ur detta manuskript som Shub utan att blinka, eller ens framkasta att det inte skulle kunna tänkas vara hela sanningen, citerar denna fantastiska historia! Trotskij sköt en hop kommunister bara för att hämnas på Zinovjev? Utmärkt! Ta med det i boken!

Vi har Roman Goul. Han är mycket bättre än Naglovskij, för i hans historia avlossar bolsjevikerna inte bara pistoler utan gevär och kanoner. Hans historia handlar om Kronstadt. Shub ägnar ett helt kapitel åt Kronstadtupproret. Matroserna gör myteri, de vill ha fred och frihet och vägrar kapitulera. Men,

Trotskij väntade inte. Han utfärdade en order av innehåll, att om de upproriska inte kapitulerade, skulle de skjutas en och en, ”som ancor i en damm”.

... Trotskij höll ord. Tusentals matrosar skötos som ancor i en damm. Tuchatjevskij sade senare:

Jag deltog i kriget i fem år, men jag kan inte erinra mig någon liknande slakt. Det var inte en strid; det var ett inferno. Det tunga artilleriets eld fortsatte hela natten och var så kraftig att alla fönster i Oranienbaum krossades.¹⁰

Vem bekräftar dessa skakande citat för Shub – Trotskijs order att skjuta dem en och en ”som ancor i en damm” och Tuchatjevskijs fasansfulla tal om en ”liknande slakt”? Återigen går vi till noterna, där vi får höra att citaten kommer från ingen mer eller mindre än Roman Goul. Och vem i hela världen är denna nolla? Från Shub inte ett ord. Hans auktoritet är Goul och det är allt. Men det finns en del att säga om honom. Goul var officer i den tsaristiska armén som var mot bolsjevikerna under revolutionen, och dök 1918 upp som officer i general Kornilovs

⁹ *Ibid*, s 221.

¹⁰ *Ibid*, s 235-236.

vitgardistiska armé i Rostov vid Don. Tyskarna tog fast honom, internerade honom i Kiev, varifrån han skickades till Berlin. Där blev han medarbetare i den ryska antibolsjevikiska pressen. Innan Hitler grep makten skrev Goul sitt främsta anspråk på vanrykte, *Tuchatjevskij, den röda marskalken*. Lämpligt nog gavs den ut på franska av utgivaren av *Öknens amason, Samurajens kärlek, Kärlek i Sydamerika, Vällustingen, Kärlek inom islam och Ersättning för kärlek*. Gouls *Tuchatjevskij* intog sin ärofulla plats bland dessa klassiker. Det är ren boulevardlitteratur, eller vad mycket artiga personer kallar ”*biographie romancée*” (som rimligen kan översättas som biografi utan fakta). Det Goul känner till om Tuchatjevskij är strikt begränsat till det som publicerades i den europeiska motsvarigheten till Hearstpressen och värre. Det som inte har publicerats hittar han helt enkelt på. Han citerar sida upp och sida ner av privata samtal med Tuchatjevskij, Trotskij, Zinovjev, Vorosjilov och vem som helst som man kan vara intresserad av – samtal som givetvis aldrig publicerades, aldrig ägde rum och därför aldrig kunde ha avlyssnats i Berlin ens om han bar hörlurar. Det är från denna dynga, som inte ens en städare i Paris med självaktning skulle läsa, som Shub tar sina fruktansvärda citat från Trotskij och Tuchatjevskij.

(Historier sprider sig. I *Seafarers Log*, Sjömännens internationella fackförenings tidning (vars funktionärer har den vänliga tolerans mot kritiker som är så vanlig bland stalinistiska humanister), från 18 november 1949, tillkännager redaktören, en själsfrände till Shub, att han inte kan tåla längre och slutligen helt enkelt måste berätta historien för sina läsare – den sanna historien om Kronstadt. Låt dem en gång för alla få höra att trotskisterna, som begränsar lyckan för redaktörens chefer, är samma sak som stalinisterna, fascisterna och nazisterna. Han ger Shub-Gouls version en liten variation: ”Som ordförande för den militärrevolutionära sovjeten hotade Trotskij att ’skjuta dem som fasaner’”. Som vi märker finns de oundvikliga, bekräftande citationstecken där. Den enda skillnaden i påhittet är att Shub och Goul uppenbarligen är mer som bönder, eller ladugårdstypen, som är nöjda med änder i en damm. Redaktören är uppenbarligen en mer robust, västerntyp och föredrar fasaner utan dammar. Mensjevikerna har inte någon stelbent partilinje om fåglar, de begränsar likformighetens synder till att ljuga om bolsjevikerna.)

Något för gummihandskar

Vi har (och det är oundvikligt) Gregorij Alexinskij. För detta kapitel hos Shub måste man sätta på sig gummihandskar. Så här långt efteråt ger han sina läsare den gamla, vidunderliga och sedan länge misskrediterade sagan att Lenin bara kunde komma till makten med hjälp av tyskt guld från kejsarens generalstab. Efter 1917 vill ingen anständig person röra detta smutsiga förtal. Efter att ha läst Shubs nya uppkok av historien går det fortfarande att säga samma sak.

Han trycker ”direkt bevisning” som, säger han, Trotskij inte försökte bemöta i den förödande vederläggning av bluffen som finns i *Den ryska revolutionens historia*. Denna ”direkta bevisning” skulle kanske kunna passera om man läste den på tre meters avstånd. Lite närmare visar ”bevisen” som mest att Lenin i Petrograd fick ”2.000” (rubel? mark? kronor?) från en bolsjevik i Stockholm, Kozlovskij, som hade affärsförbindelser med en annan bolsjevik där, Ganetskij, som i sin tur hade kommersiella förbindelser med Parvus, den tidigare rysk-tyska revolutionären som under Första världskriget hade blivit propagandist för den tyske kejsaren. Det var inte ovanligt att bolsjevikerna bedrev affärsföretag med vilka de stödde partikassan (inte heller är det ovanligt i andra arbetarorganisationer, som Shub borde veta och verkligen vet).

Om Lenin inte tillstod detta i juli 1917, när den allmänna åklagaren och hela de Svarta hundradens press piskade upp en frenetisk lynchkampanj mot det ”tyska guld” som strömmade ner i fickorna på den ”tyske spionen” Lenin, så visar det bara på hans förnuft, som han hade att tacka för att han undslapp Luxemburgs och Liebknechts öde. Och om Shub sätter

sin andäktiga näsa i luften åt att Lenin inte erkände så är det på grund av att hans mun är så full av motbudande skvaller mot bolsjevikerna att han inte hinner svälja.

Utan andra bevis än de som hittades på och avslöjades under Kerenskijregimen stoltserar Shub sida upp och sida ner med figuren Parvus som den lömska mellanhanden mellan Lenin och den tyska generalstaben. ”I början av juni 1917 fick Pereverzev, den socialistiske justitieministern, en vink från en medlem av bolsjevikiska centralkommittén om att Lenin genom Ganetskij stod i ständig förbindelse med Parvus, som då var i Köpenhamn”, skriver Shub. Och vem var denna icke namngivna ”medlem av den bolsjevikiska centralkommittén”?

Alexinskij – Gregorij Alexinskij! Och vem var han? Alexinskij var vid den tiden inte mer medlem i bolsjevikkommittén eller bolsjevikpartiet än vad Shub var. Denna tidigare bolsjevik hade lämnat partiet flera år tidigare och hade blivit en av dess mest galna och skrupelfria fiender. Shub *vet* detta lika väl som han känner till sitt eget namn. Att framställa det för sina läsare som om Alexinskij i juni 1917 var medlem i den bolsjevikiska centralkommittén är att begå ett avsiktligt och medvetet bedrägeri, som är illvilligt beräknat att visa den försvarslösa läsaren, som skulle kunna heta Norman Thomas, att det första avslöjandet av Lenins smutsiga förbindelser med den tyska kejsarens guld kom från en så oantastlig och välinformerad källa som bara en högt placerad bolsjevikledare kan vara.

Alexinskij föraktades inte bara av bolsjevikerna utan av varenda socialist i Ryssland med ett korn av hederlighet i sig. Även detta *vet* Shub lika väl som han känner till sitt eget ökända namn. Shub *vet* det som alla som någonsin varit i kontakt med någon del av den ryska rörelsen *vet*: att Alexinskij under kriget uteslöts ur Förbundet för utländska journalister i Paris som en ”oärlig förtalare”, att mensjevikerna och socialistrevolutionärerna i sovjeternas exekutivkommitté den 11 april, efter marsrevolutionen, enades och antog en resolution om att utesluta Alexinskij från sina led på grund av hans skumma rykte och föreslog att han först skulle ”återupprätta sin ära”, att mensjeviken Dan i den mensjevik-socialistrevolutionära sovjetens officiella tidning den 22 juni skrev att ”det är dags att sätta stopp för de skumma dåd som begåtts av denne man som officiellt har fördömts som en oärlig förtalare”, att Alexinskij under emigranttiden i Paris blev en extremt reaktionär och öppen antisemit. Han *vet* kort sagt att Alexinskij var en vanlig skurk. Eftersom Shub också är det så blir Alexinskij hans stjärnvittne i fallet mot Lenin som tysk legosoldat.

Hans nästa stjärnvittne, vars anklagelser Trotskij ”inte försökte bemöta” är patetiskt. Det är den stackars gamle Eduard Bernstein, en tysk socialdemokrat som hade sett bättre dagar och förtjänade ett bättre öde. 1921 ”utvidgade” han i Berlintidningen *Vorwärts* de anklagelser han hade fört fram tre år tidigare, att Lenin hade fått guld från den tyske kejsaren. ”Nu har jag ur pålitliga källor fått veta att de ifrågavarande beloppen voro otroligt stora och med säkerhet uppgingo till mer än 50 miljoner guldmark.” Denna senila fantasi tas för sann och med ärligt ansikte av Shub. Mer än 50 miljoner guldmark och inte en pfennig mindre! När de tyska kommunisterna krävde bevis av Bernstein, belägg och vittnen, så gormade han och gav ett otydligt svar men åstadkom ingenting – varken då eller någon annan gång. ”Till och med den vackraste kvinna i Frankrike kan inte ge mer än vad hon har”, och Bernstein var inte ens den vackraste kvinnan i Frankrike.

Men en av hans utomordentliga kamrater undersökte verkligen denna vidunderligt dumma och uppsåtliga anklagelse. Det var Philip Scheidemann, det ”nya Tysklands” socialdemokratiska statschef. Han hade tillgång till det kejsarliga Tysklands alla dokument. Han ordnade så att en medarbetare, dr Ernst Bischoff, genomförde en undersökning. Det säger sig själv att man inte hittade ett korn av sanning i anklagelsen att den tyska kejsarliga regimen finansierade bolsjevikerna, och man hittade inte ett enda spår av att fem guldmark skickades till Lenin, för att inte tala om 50 miljoner. Under namnet *Die Entlarvung der ”deutsch-bolschewistischen Verschwörung”* (Avslöjandet av den ”tysk-bolsjevikiska sammansvärj-

ningen”) publicerades det vederbörligen dokumenterade resultatet av undersökningen 1919 av de tyska socialdemokraternas officiella förlag, med ett förord av Scheidemann (som hade lika mycket nytta av Lenin som Lenin hade av honom). Shub nämner det inte ens, så klart. Han får klara sig med enbart sin Alexinskij. De är värdiga varandra.

Shub har ytterligare en användning för Alexinskij. 1936 publicerade den sistnämnde i sin *torchon* – som fransmännen skulle kalla det – i Paris en ”sensationell” historia om ”Lenins kärlekshistoria med Elizabeth K”. Den var tänkt att locka varje kynne och smak som hade höjt sig till rännstensnivå. ”Elisabeth K” identifieras inte ytterligare. Alla delikata detaljer om ”kärlekshistorien” sprids ut över flera sidor i Shubs bok med hjälp av en räfsa. ”Deras förhållande var så diskret och låg så helt utanför Lenins normala livscirklar att det hittills alldeles undgått hans levnadstecknares uppmärksamhet”, skriver han med en stolthet som passar den man som var först att erbjuda detta skräp till den engelsktalande publiken.¹¹ Shub, som troligen redigerar spalten ”Råd till kärlekskranka” i *Forward* vid sidan om, borgar för historiens äkthet. Är det förvånande? Även Alexinskij borgade för den. De är värdiga varandra. Sällan har Goethes ord passat någon så perfekt som Shub: ”*Du gleichst dem Geist den du begreifst, nicht mir.*” (Den ande liknar du, som du förstår, ej mig!)

Det finns mer, men det är ungefär detsamma. Hursomhelst räcker det för att visa vilken utomordentlig prestation detta mensjevnikiska mönsterexempel är och hur mycket författaren för sitt intryck är beroende av sin framställning av fakta, om vi återigen får citera Norman Thomas. Efter denna prestation är det överflödigt att fråga om Shubs politiska åsikt om bolsjevismen, eller den ryska revolutionen, eller stalinismen, eller sin bedömning om de samhällskrafter som verkar. Ett svar på dem vore ointressant. Det vore alltför mycket som att fråga om de litterära åsikterna hos en person som skriver rim på anslagstavlor i tunnelbanan.

Om vi inte lärde oss något om Lenin – eller den andra halvan av vår recension som behandlar den verkliga Stalin – av Shub så är det inte bara vårt fel. För att lära sig något om dem måste vi vänta på böckerna av Wolfe och Deutscher. Men vi har lärt oss något om herr Shub, hans moral, hans etik, hans hederlighet, hans vetenskapliga noggrannhet, hans objektivitet, hans smak, hans talang. Om det någonsin blir tillfälle att träffa honom igen, vilket Gud förbjude, så lär det inte bli trevligare än denna gång.

Lästips

David Shub skrev ett svar på ovanstående recension. Detta, tillsammans med ett genmäle av Shachtman, publicerades i *New International*, mars-april 1950. Båda texterna finns i svensk översättning: [David Shub, Max Shachtman: Debatt om Shubs Leninbiografi](#)

¹¹ *Ibid*, s 58-59.